

KOPSAVILKUMS LĒMUMU PIENĒMĒJIEM ILGTSPĒJĪGAS PILSĒTAS MOBILITĀTES PLĀNA IZSTRĀDE UN ĪSTENOŠANA

Satura rādītājs

1. Kas ir Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāns?.....	02
2. Kādu labumu dod Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošana?	05
3. Kādi ir Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošanas galvenie elementi?	06
4. Kā sākt Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrādi?	09

Par šo izdevumu

Par dokumentu: šis dokuments ir izstrādāts projektā "SUMP- Up", kas līdzfinansēts Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas "Apvārnis 2020" ietvaros (dotācijas nolīgums Nr. 690669). Projektu "SUMP- Up" koordinēja *Ana Drăguțescu (ICLEI Eiropas sekretariāts)*.

Atsauce: *Rupprecht Consult* (red.), 2020. g., "Kopsavilkums lēmumu pieņemējiem. Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrāde un īstenošana".

Autori: *Siegfried Rupprecht, Lasse Brand, Susanne Böhler-Baedeker, Lisa Marie Brunner no Rupprecht Consult - Forschung & Beratung GmbH*. Šis dokuments daļēji balstīts uz izdevumu *Rupprecht Consult*, "Vadlīnijas. Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrāde un īstenošana" (2013), autortiesības pieder Eiropas Komisijai.

Makets: *Rupprecht consult*, izmantojot oriģinālo maketu, ko izstrādāja *Rebekka Dold (Grafik Design & Visuelle Kommunikation)*, Freiburga, Vācija | www.rebekkadold.de

Vāka attēli:
www.istock.com

Atruna: par šajā publikācijā paustajiem viedokļiem atbild vienīgi norādītie autori, un tie var neatspoguļot Eiropas Komisijas nostāju.

Autortiesības: šīs publikācijas autortiesības pieder *Rupprecht Consult - Forschung & Beratung GmbH*. Visi publikācijā iekļautie attēli un teksti, kuriem norādīts avots, pieder norādītajām organizācijām vai privātpersonām. Autori aicina šīs vadlīnijas plaši izmantot. Šo dokumentu var izmantot bez maksas, kopēt un izplatīt tālāk jebkādā formā ar nosacījumu, ka (a) tiek pievienota iepriekš minētā atsauce uz avotu un (b) materiāls tiek tālāk izplatīts bez maksas. Šī dokumenta komerciāla izmantošana un tā satura mainīšana pieļaujama tikai ar autortiesību īpašnieku skaidru atļauju.

Juridiski šī dokumenta izmantošanu reglamentē *Creative Commons* licence CC BY-NC-ND 4.0 (*Attribution-NonCommercial-NoDerivates 4.0 International*). Ar licences juridisko tekstu var iepazīties vietnē

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Kontaktinformācija:

Rupprecht Consult - Forschung & Beratung GmbH
Clever Str. 13-15, 50668
Cologne/Germany www.rupprecht-consult.eu
info@rupprecht-consult.eu

IPMP resursi

IPMP vadlīnijas: <https://www.eltis.org/mobility-plans/sump-guidelines>

IPMP tematiskās rokasgrāmatas: <https://www.eltis.org/mobility-plans/topic-guides>

IPMP norādījumi speciālistiem: <https://www.eltis.org/mobility-plans/practitioner-briefings>

IPMP pašnovērtējuma rīks: www.sump-assessment.eu

Mobilitātes akadēmija: <https://www.mobility-academy.eu>

1. KAS IR ILGTSPĒJĪGAS PILSĒTAS MOBILITĀTES PLĀNS (IPMP)?

Ilgmspējīgas pilsētu mobilitātes plānošana ir stratēģiska un integrēta pieeja pilsētas transportam. Tā palīdz uzlabot pieejamību un dzīves kvalitāti, panākot pāreju uz ilgtspējīgu mobilitāti. IPMP pieeja atbalsta uz faktiem balstītu lēmumu pieņemšanu, kuras pamatā ir ilgtermiņa vīzija. Šajā kontekstā ir visaptveroši jānovērtē esošā situācija un nākotnes tendences, jānosaka kopīga vīzija un stratēģiskie mērķi un jāparedz integrēts dažādu politikas jomu pasākumu kopums, kas ietver regulatīvus, popularizēšanas, finansēšanas un ar tehnoloģijām un infrastruktūru saistītus pasākumus. IPMP koncepcija paredz, ka īpaši svarīgi ir iesaistīt iedzīvotājus un citas ieinteresētās puses un veidot sadarbību ar publiskās pārvaldes struktūrām un privāto sektoru.

Ilgmspējīgas pilsētu mobilitātes plānošana ir jaunais inovatīvas transporta plānošanas standarts. Tā palīdz pilsētām un reģioniem integrēt transporta veidus un sekmēt ilgtspējīgu mobilitāti. IPMP palīdz sasniegt svarīgus mobilitātes mērķus, piemēram, uzlabot gaisa kvalitāti, pieejamību, mobilitāti un ceļu satiksmes drošību, samazināt ceļu satiksmes transporta radīto troksni, uzlabot energoefektivitāti un paaugstināt iedzīvotāju dzīves kvalitāti. IPMP ļauj pilsētām un reģioniem samazināt transporta radīto ietekmi uz klimatu.

Eiropā un citur pasaulē ir vispārpieņemta šāda Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna definīcija:

Ilgmspējīgas pilsētas mobilitātes plāns ir stratēģisks plāns, kas izstrādāts, lai apmierinātu iedzīvotāju un uzņēmumu mobilitātes vajadzības pilsētā un tās apkārtnē, tādējādi uzlabojot dzīves kvalitāti. Tā pamatā ir esošā plānošanas prakse, un tajā pienācīgi ņem vērā integrācijas, līdzdalības un izvērtēšanas principus.

Ilgmspējīgas pilsētu mobilitātes plānošanas pamatā ir astoņi principi:

- 1 **Plānot ilgtspējīgu mobilitāti "funkcionālajā pilsētas teritorijā"**
- 2 **Veidot starpinstitutionālu sadarbību**
- 3 **Iesaistīt iedzīvotājus un ieinteresētās puses**
- 4 **Novērtēt esošo un nākotnē paredzamo sniegumu**
- 5 **Veidot ilgtermiņa vīziju un skaidru īstenošanas plānu**
- 6 **Attīstīt visus transporta veidus integrēti**
- 7 **Paredzēt uzraudzību un izvērtēšanu**
- 8 **Nodrošināt kvalitāti**

Astoņi principi

Ilgtermiņīgas pilsētu mobilitātes plānošanas koncepcija, kas definēta Pilsētu mobilitātes paketē, ir balstīta uz astoņiem vispārpieņemtiem pamatprincipiem¹.

1 Plānot ilgtspējīgu mobilitāti “funkcionālajā pilsētas teritorijā”

Pilsētas ar to apkārtējām teritorijām sasaista ikdienas cilvēku un preču plūsmas, tādēļ IPMP ģeogrāfiskajam tvērumam būtu jāatbilst šai “funkcionālajai pilsētas teritorijai”. To nosaka, vadoties pēc iedzīvotāju blīvuma un darbaspēka ikdienas plūsmām, un tai jāaptver visa svārstmigrācijas zona. Atkarībā no vietējās situācijas šāda funkcionālā teritorija var būt pilsēta un tai pieguļošā piepilsētas teritorija, vesels policentrisks reģions vai cits pašvaldību teritoriju kopums. Plānot, ņemot vērā faktiskās cilvēku un preču plūsmas, ir svarīgi, lai plāns būtu atbilstīgs un visaptverošs, pat ja pašvaldību dalījuma loģika ir citāda un tādēļ šāda plānošana nav viegla.

IPMP jābūt vērstam uz vispārīgo mērķi uzlabot pieejamību un nodrošināt kvalitatīvu, ilgtspējīgu mobilitāti visā funkcionālajā pilsētas teritorijā. Ilgtspējīga transporta sistēma ir tāda, kas uzlabo vides pieejamību visiem neatkarīgi no ienākumiem un sociālā statusa, uzlabo dzīves kvalitāti un pilsētvides pievilcīgumu, uzlabo ceļu satiksmes drošību un sabiedrības veselību, samazina gaisa piesārņojumu un trokšņa piesārņojumu, siltumnīcefekta gāzu emisijas un energopatēriņu, kā arī nodrošina ekonomisko dzīvotspēju, sociālo taisnīgumu un vides kvalitāti.

2 Veidot starpinstitucionālu sadarbību

Ilgtermiņīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrādei un īstenošanai ir nepieciešama cieša starpinstitucionāla sadarbība, koordinācija un apspriešanās starp dažādiem valdības līmeņiem un starp plānošanas reģiona iestādēm (un to struktūrām).

Galvenie elementi ir šādi:

- sadarbība, kas nodrošina IPMP saskanību un savstarpējo papildināmību ar politikas pasākumiem un plāniem ar transportu saistītās nozarēs (piemēram, zemes izmantošanas un telpiskās plānošanas, sociālo pakalpojumu, veselības aprūpes, enerģētikas, izglītības, tiesībsargāšanas un kārtības sargāšanas jomās);
- cieši kontakti ar attiecīgajām iestādēm citos valdības līmeņos (piemēram, pašvaldības, aglomerācijas, reģiona un valsts līmenī);
- Koordinācija ar transporta pakalpojumu sniedzējiem publiskajā un privātajā sektorā.

3 Iesaistīt iedzīvotājus un

Ilgtermiņīgas pilsētas mobilitātes plāna uzmanības centrā ir funkcionālās pilsētas teritorijas iedzīvotāju un citu cilvēku, kas to apmeklē, kā arī tajā esošo iestāžu un uzņēmumu mobilitātes vajadzību apmierināšana. Tā sagatavošanā un īstenošanā ievēro pārredzamības un līdzdalības pieeju, aktīvi iesaistot iedzīvotājus un citas ieinteresētās puses visā plāna izstrādes un īstenošanas procesā. Līdzdalīga plānošana ir priekšnoteikums, lai cilvēki uzņemtos līdzatbildību par ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plānu un tā virzīto politiku. Aktīva iesaistīšana agrīnā posmā palielina iespēju, ka sabiedrība plānu pieņems un atbalstīs, tādējādi mazinās politiskie riski un īstenošana kļūst vieglāka.

4 Novērtēt esošo un nākotnē paredzamo sniegumu

Ilgtermiņīgas pilsētas mobilitātes plāna pamatā ir funkcionālās pilsētas teritorijas transporta sistēmas esošā un nākotnē paredzamā snieguma rūpīga novērtēšana. Novērtēšana ietver visaptverošu pārskatu par esošo situāciju, un tiek noteikts bāzes scenārijs, attiecībā pret kuru būs iespējams novērtēt sasniegto progresu. Šajā nolūkā Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošanas procesā nosaka mērķus un ambīcijas, bet

¹ Šī sadaļa lielā mērā balstīta uz Pilsētu mobilitātes paketi (COM(2013) 913) 1. pielikumu

² ESAO, *Definition of Functional Urban Areas (FUA) for the OECD metropolitan database*, 2013. g., 2. lpp.: www.oecd.org/cfe/regional-policy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf

reālistiskus mērķrādītājus, kuri atbilst izvirzītajai mobilitātes vīzijai, un pēc tam katram no mērķrādītājiem definē snieguma rādītājus. Šos rādītājus izmanto, lai novērtētu esošo situāciju un situāciju nākotnē. Analizējot esošo situāciju, pārskata arī esošās spējas un resursus, kā arī institucionālo plānošanas un īstenošanas struktūru.

5 Veidot ilgtermiņa vīziju un skaidru īstenošanas plānu

Ilgtermiņa pilsētas mobilitātes plāns ir balstīts uz ilgtermiņa vīziju par transportu un mobilitāti visā funkcionālajā pilsētas teritorijā. Tas aptver visus transporta un pārvadājumu veidus: sabiedrisko un privāto transportu; pasažieru un kravu pārvadājumus; motorizētus un nemotorizētus transportlīdzekļus; kustībā esošus un stāvošus transportlīdzekļus. Tajā arī pievēršas infrastruktūrai un pakalpojumiem. IPMP ietver mērķu un mērķrādītāju īstenošanas plānu, kas paredz pasākumu grupas. Tajā ir norādīts īstenošanas grafiks un budžets, kā arī skaidrs atbildības sadalījums un nepieciešamo resursu apraksts.

6 Attīstīt visus transporta veidus integrēti

Ilgtermiņa pilsētas mobilitātes plāns sekmē visu attiecīgo transporta veidu līdzsvarotu un integrētu attīstīšanu, prioritāti piešķirot ilgtspējīgas mobilitātes risinājumiem. IPMP nosaka integrētu pasākumu kopumu, kura mērķis ir uzlabot kopējās mobilitātes sistēmas kvalitāti, drošumu, drošību, pieejamību un izmaksu lietderību. IPMP ietver ar infrastruktūru saistītus, tehniskus, regulatīvus, popularizēšanas un finanšu pasākumus. Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plānā tiek ņemti vērā visi kolektīvās mobilitātes veidi (gan tradicionālais sabiedriskais transports, gan jauni koplietošanas pakalpojumi un jauni uzņēmējdarbības modeļi), aktīvā mobilitāte (iešana kājām un riteņbraukšana), dažādu transporta veidu kombinēšana (intermodalitāte) un mobilitāte no izbraukšanas vietas līdz mērķim (door-to-door), ceļu satiksmes drošība, kustībā esoši un stāvoši transportlīdzekļi, kravu piegāde un pakalpojumu sniegšana, loģistika, mobilitātes pārvaldība un intelektiskās transporta sistēmas (ITS).

7 Paredzēt uzraudzību un izvērtēšanu

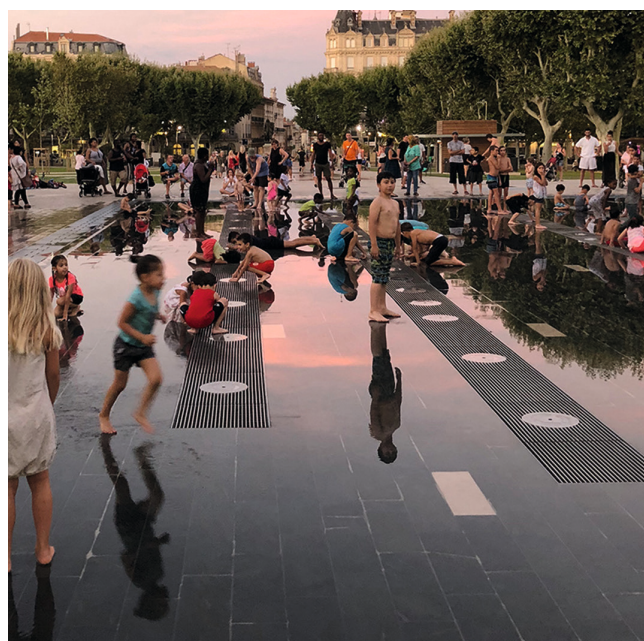

Ilgtermiņa pilsētas mobilitātes plāna īstenošana ir rūpīgi jāuzrauga. Pamatojoties uz izvēlētajiem snieguma rādītājiem, tiek regulāri novērtēts progress plāna mērķu sasniegšanā un mērķrādītāju izpildē. Vienmēr jānodrošina, ka ir laikus pieejami vajadzīgie dati un statistika. Vadoties pēc pasākumu īstenošanas regulārās uzraudzības un izvērtēšanas, var pārskatīt mērķrādītājus un nepieciešamības gadījumā korigēt īstenošanu. Tiek sagatavots uzraudzības ziņojums, kuru izplata iedzīvotājiem un ieinteresētajām pusēm un kurā informē par ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrādes un īstenošanas gaitu.

8 Nodrošināt kvalitāti

Ilgtermiņa pilsētas mobilitātes plāns ir pilsētas teritorijas attīstībai svarīgs dokuments. Ir vērts izveidot mehānismus, ar kuriem nodrošināt IPMP vispārējo profesionāla līmeņa kvalitāti un pārliecināties par tā atbilstību ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plānošanas koncepcijas prasībām. Īstenošanas laikā jāpievērš īpaša uzmanība datu kvalitātes nodrošināšanai un riska pārvaldībai. Šos uzdevumus var deleģēt ārējiem kvalitātes uzraugiem vai citām valdības iestādēm (piemēram, reģionālajā vai valsts līmenī), un to izpildi var atvieglot tādu rīku izmantošana kā, piemēram, IPMP pašnovērtējuma rīks.

attēls: © Gehl

2. Kādu labumu dod Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošana?

Ilgtspējīgas pilsētas veidošana

Dzīves kvalitātes uzlabošana

Ir pārliciecināti pierādīts, ka Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošana uzlabo dzīves kvalitāti pilsētas teritorijā. Labi koordinēta politika sniedz dažādus ieguvumus, piemēram, pievilcīgāku publisko telpu, labāku ceļu satiksmes drošību un mazāku gaisa un trokšņa piesārņojumu. Šāda pievilcīga pilsētvide arī vedina iedzīvotājus biežāk iet kājām un braukt ar velosipēdu, un tas uzlabo viņu veselību un pat palīdz ietaupīt.

Ekonomisku ieguvumu radīšana

Mobilitāte ir būtisks vietējās ekonomikas virzītājspēks. Veselīgāka vide un mazāki sastrēgumi palīdz ilgtspējīgi samazināt izmaksas vietējai sabiedrībai un palīdz piesaistīt jaunus uzņēmumus un investorus. Globālajā konkurencē par novatorisku uzņēmumu (un labi apmaksātu darbvietu) piesaisti dzīves ērtums pilsētā ir kļuvis par būtisku faktoru; ilgtspējīgām pilsētām ir skaidras priekšrocības.

Ieguldījums klimata un vides mērķu sasniegšanā

Ilgtspējīgāka mobilitātes sistēma tiešā veidā samazina emisijas, troksni, gaisa piesārņojumu un zemes platību aizņemšanu. Pilsētas var sniegt savu ieguldījumu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā un klimata krīzes risināšanā. Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošana ir vietējās un valsts klimata politikas pamatelements.

Transporta pieejamības uzlabošana

Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošana ir lielisks veids, kā izveidot multimodālus transporta risinājumus nokļūšanai no izbraukšanas vietas līdz galamērķim. Dažādām iesaistītajām pusēm strādājot kopā, tiek nodrošināts, ka iedzīvotāju un uzņēmumu piekļuves vajadzības tiek efektīvi apmierinātas. Tas palīdz nodrošināt visiem iedzīvotājiem labāku piekļuvi pakalpojumiem, nodarbinātībai un izglītībai, neatkarīgi no viņu ienākumiem un sociālā statusa. IPMP ir izcili piemērots satvars inovatīvu mobilitātes ideju virzīšanai, jaunu projektu realizēšanai un papildinošu pasākumu īstenošanai nolūkā vispārēji uzlabot transporta sistēmu.

Pārmaiņu ieviešana

Efektīvāks ierobežotu resursu izmantojums

Tā kā finanšu resursi ir ierobežoti, pilsētām ir svarīgi pieņemt izmaksu ziņā visefektīvākos risinājumus. Saskaņā ar IPMP koncepciju, uzmanības centrā ir nevis tikai jaunas ceļu infrastruktūras būvniecība, bet gan līdzsvarots pasākumu kopums. Kombinējot infrastruktūras un tehniskos pasākumus ar regulatīviem, popularizēšanas un finanšu pasākumiem, mobilitātes mērķus var sasniegt daudz efektīvāk.

Starpnozaru un pārrobežu sinerģijas veidošana

Pilsētu mobilitātes problēmas bieži iet pāri pašvaldību teritoriju robežām, ir saistītas ar vairākām politikas jomām vai skar daudzas struktūras un iestādes. IPMP mudina veidot plānošanas kultūru, kas balstīta uz sadarbību starp nozarēm un pārvaldības līmeņiem. Labi sasaistīti risinājumi ļauj sekmīgāk pārvarēt arvien sarežģītākas problēmas.

Sabiedrības atbalsta iegūšana

Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrādē svarīgs elements ir ieinteresēto pušu un iedzīvotāju iesaistīšana. Pilsētas pašvaldība, kas parāda, ka tai rūp iedzīvotāju vajadzības un vēlmes, un kas tos pienācīgi iesaista procesos, var iegūt plašu sabiedrības atbalstu. Šāda sabiedrības līdzdalība sniedz idejas plānotājiem, palielina leģitimitāti un mazina politisko risku, ka vērienīgi politikas pasākumi saskarsies ar pretestību.

Vieglāka piekļuve finansēšanai un finansējumam

Sadarbība starp dažādu nozaru publiskajām iestādēm un privātā sektora dalībniekiem ļauj apvienot resursus kopīgiem pasākumiem. Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāns palīdz transporta iestādēm piesaistīt finansējumu no jauniem avotiem. Plānotāji var atspoguļot atsevišķu pasākumu ietekmi, novērtējot to pēc galvenajiem darbības rādītājiem, tādējādi finansējuma priekšlikumus padarot pievilcīgākus.

Plānošana nenoteiktības laikā

Jaunu tehnoloģiju, uzņēmējdarbības modeļu un patērētāju prasību parādīšanās rada nenoteiktību plānošanā, taču ilgtermiņa mērķi, kam ir plašs atbalsts, var kalpot kā vispārējs satvars, uz kura pamata var sistemātiskāk noteikt politikas prioritātes un izraudzīties pasākumus arī tad, ja mainās apstākļi.

3. Kādi ir Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošanas galvenie elementi?

Kopš IPMP koncepcijas publicēšanas 2013. gadā Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānu izstrādes un īstenošanas process ir īstenots daudzās pilsētu teritorijās visā Eiropā (un citur pasaulē). IPMP ciklu vizuāli atspoguļo simboliska "pulksteņa ciparnīca" (sk. 1. attēlu).

IPMP cikls ietver Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošanas četrus posmus. Katrs no tiem sākas un beidzas ar atskaides punktu un ir iedalīts trīs soļos (kopumā plānošanas ciklā ir divpadsmit soļi). Atskaides punkti ir saistīti ar kādu lēmumu vai rezultātu, kas nepieciešams nākamajam posmam, un katrs atskaides punkts ir iepriekšējā posma noslēgums.

Visi soļi un pasākumi ir jāveic regulārā plānošanas ciklā, nodrošinot pastāvīgu uzlabošanas procesu.

Tas, protams, ir idealizēts un vienkāršots sarežģīta plānošanas procesa attēlojums. Atsevišķos gadījumos soļus var veikt gandrīz paralēli (vai pat atgriezties pie tiem vēlāk), dažkārt uzdevumu secību var pielāgot konkrētām vajadzībām vai kādu pasākumu var daļēji izlaist, jo tā rezultāti jau ir pieejami no cita plānošanas procesa. Tomēr ir pierādījies, ka IPMP cikls ir noderīgs satvars, kas palīdz strukturēt plānošanas procesu un sekot tam līdzi.

1. attēls. Ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānošanas 12 soļi [2. izdevums]. Pārskats lēmumu pieņēmējiem

1. posms.

Sagatavošanās un analīze

Pirmais atskaites punkts un IPMP procesa sākums ir politikas veidotāju skaidrs lēmums izstrādāt Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plānu. Pirmajā posmā tiek ielikts plānošanas procesa pamats, atbildot uz turpmāk minētajiem jautājumiem:

Kādi ir mūsu resursi?

Izanalizējiet visus plānošanai pieejamos resursus (cilvēkresursus, institucionālos un finanšu resursus) un izveidojiet atbilstošas darba un līdzdalības struktūras, lai varētu sākt darbu. Šajā posmā lēmumu pieņēmējiem jāpārlicinās, ka galvenās iestādes un politikas veidotāji atbalsta IPMP izstrādi un palīdz izveidot centrālo plānošanas grupu.

Kāds ir plānošanas konteksts?

Apziniet faktorus, kam būs ietekme uz plānošanas procesu, piemēram, esošie plāni vai juridiskās prasības. Analizējiet satiksmes plūsmas, lai noteiktu plāna ģeogrāfisko tvērumu un vienojieties par sadarbību ar saistītajām iestādēm un ieinteresētajām pusēm. Vienojieties par plānošanas laika grafiku un, ja nepieciešams, piesaistiet ārējo atbalstu. Šī soļa un iepriekšējā soļa pasākumi ir cieši saistīti un bieži notiek paralēli. Šajā brīdī viens no svarīgākajiem lēmumu pieņēmēju uzdevumiem ir nodrošināt, ka IPMP plānošanas teritorija atbilst funkcionālajai pilsētas teritorijai. Tas bieži vien institucionālā un politiskā ziņā ir sarežģīts lēmums.

Kādas ir galvenās problēmas un iespējas?

Analizējiet mobilitātes situāciju, vērtējot visus transporta veidus un attiecīgos ilgtspējas aspektus, balstoties uz aktuāliem datiem no piemērotiem avotiem. Atskaites punkts pirmā posma beigās ir pabeigta analīze par būtiskākajām problēmām un iespējām, kas saistītas ar mobilitāti visā funkcionālajā pilsētas teritorijā.

2. posms.

Stratēģijas izstrāde

Otrā posma mērķis ir sadarbībā ar iedzīvotājiem un ieinteresētajām pusēm noteikt Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna stratēģisko virzienu. Šajā posmā galvenie jautājumi ir šādi:

Kādas ir mūsu iespējas nākotnē?

Analizējiet, kā varētu mainīties ārējie faktori, kas ir svarīgi pilsētu mobilitātei (piemēram, demogrāfija, informācijas tehnoloģijas, klimats), un izstrādājiet scenārijus alternatīviem stratēģiskajiem virzieniem. Lai iegūtu labāku faktisko bāzi stratēģiskiem lēmumiem, scenārijos jācenšas atspoguļot, cik liela ir nenoteiktība nākotnes prognozēs.

Kādu pilsētu vēlamies izveidot?

Iesaistiet ieinteresētās puses un iedzīvotājus vīziju veidošanā, lai rastu kopīgu izpratni par vēlamā nākotni, pamatojoties uz mobilitātes analīzes rezultātiem un scenārijos noteikto ietekmi. Kopīga vīzija un mērķi ir katra IPMP pamats. Vīzija ir kvalitatīvs apraksts par vēlamā mobilitātes nākotni pilsētā. To konkretizē, nosakot konkrētus mērķus, kuri atbilst iecerētajām pārmaiņām. Jāpārlicinās, ka mērķi ir vērsti uz nozīmīgo problēmu risināšanu un ka tie aptver visus transporta veidus funkcionālajā pilsētas teritorijā. Šajā posmā aktīvi jāiesaistās lēmumu pieņēmējiem, jo šajā brīdī tiek izlemts nākamā gadu stratēģiskais virziens.

Kā noteiksim, vai iecerētais ir izdevies?

Definējiet stratēģisku rādītāju un mērķrādītāju kopumu, kas ļauj sekot līdzi progresam visu mērķu sasniegšanā, neprasot nerealizējamā apmērā vākt jaunus datus. Lēmumu pieņēmējiem jānodrošina, ka mērķrādītāji ir ambiciozi, izpildāmi, savstarpēji saskanīgi, ieinteresēto pušu plaši atbalstīti un saskaņoti ar citām politikas jomām.

Atskaites punkts, kas jāsasniedz otrā posma beigās, ir noteikta vīzija, mērķi un mērķrādītāji, kam ir plašs atbalsts. Ja iespējams, lēmumu pieņēmējiem būtu jāpieņem šīs stratēģiskās prioritātes, lai nākamajam posmam, kas vērsts uz pasākumu plānošanu, būtu stabils vispārējais satvars.

3. posms.

Pasākumu plānošana

Trešajā posmā plānošanas process pāriet no stratēģiskā līmeņa darbības līmenī. Šajā posmā tiek noteikti pasākumi, ar ko tiks sasniegti izvirzītie mērķi un mērķrādītāji. Šis ir posms, kurā tiek pabeigts Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāns un notiek sagatavošanās tā īstenošanai. Šajā nolūkā jāatbild uz šādiem galvenajiem jautājumiem:

Ko tieši mēs darīsim?

Izveidojiet pasākumu “garo sarakstu” un novērtējiet to efektivitāti un īstenojamību, lai atlasītu tos pasākumus, kuri vislabāk palīdzēs sasniegt noteiktos mērķus un mērķrādītājus. Sadaliet pasākumus integrētās grupās, apspriediet tos ar iedzīvotājiem un ieinteresētajām pusēm un detalizēti izvērtējiet tos, lai apstiprinātu izraudzīto pasākumu izvēli. Plānojiet katra pasākuma uzraudzību un izvērtēšanu.

Kas būs nepieciešams un kā sadalīsim uzdevumus?

Pasākumu grupas sadaliet izpildāmos uzdevumos (jeb darbībās), detalizēti aprakstiet tos, norādot arī to paredzamās izmaksas, savstarpējo saistību un riskus. Apziniet iekšējos un ārējos finansēšanas instrumentus un finansējuma avotus visām darbībām. Balstoties uz šo informāciju, vienojieties par skaidrām atbildības jomām, īstenošanas prioritātēm un laika grafiku katrai darbībai. Šajā brīdī ļoti svarīgi par darbībām informēt ieinteresētās puses politikas veidotāju vidū, kā arī sabiedrību. Piemēram, noteikti būvniecības projekti var būt pretrunīgi, pat ja vairums atbalsta ar tiem saistītos mērķus un pasākumus. Šajā posmā lēmumu pieņēmējiem ir jārod politiskais un sabiedrības atbalsts IPMP pasākumiem un darbībām. Vislabāk būtu panākt oficiālu vienošanos starp lēmumu pieņēmējiem un galvenajām ieinteresētajām pusēm par atbildības sadalījumu un laika grafiku.

Vai esam gatavi sākt?

Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna dažādo daļu izstrādē var būt piedalījušies daudzi autori. Tagad ir jāsagatavo šī dokumenta galīgā versija un jāpārbauda tā kvalitāte. Atbilstoši jūsu organizācijā pieņemtajai praksei detalizētu finanšu plānu var iekļaut pašā IPMP vai izstrādāt atsevišķā procesā. Gan vienā, gan otrā gadījumā pirms IPMP pieņemšanas jums jāvienojas par katras prioritārās darbības budžetu un kārtību, kādā izmaksas un ieņēmumi ilgtermiņā tiks sadalīti starp visām iesaistītajām organizācijām.

Pasākumu plānošanas posms noslēdzas ar plānošanas procesa svarīgāko atskaites punktu: attiecīgā kompetentā iestāde ir pieņēmusi Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plānu.

4. posms.

Īstenošana un uzraudzība

Ceturtajā posmā notiek IPMP noteikto pasākumu un saistīto darbību īstenošana, kā arī sistemātiska uzraudzība, izvērtēšana un informēšana. Notiek darbību praktiskā īstenošana, un ir jāatbild uz šādiem galvenajiem jautājumiem:

Kā varam nodrošināt labu pārvaldību?

Atbildīgajām struktūrām un organizācijām jāplāno veicamo darbību tehniskie aspekti, jāīsteno tās un, ja vajadzīgs, jāiepērk preces un pakalpojumi. Tā kā šajā procesā bieži ir daudz iesaistīto pušu, īpaša uzmanība jāvelta īstenošanas procesa vispārējai koordinācijai.

Kā mums veicas?

Sistemātiska uzraudzība parādīs, vai viss norisinās pēc plāna, un nepieciešamības gadījumā būs iespējams veikt korektīvus pasākumus. Inovatīvas mobilitātes sistēmas var nest ievērojamas pārmaiņas (un arī būtiskus ieguvumus) cilvēkiem, kas ikdienā pārvietojas pilsētā. Lai īstenošanas process būtu veiksmīgs, ir ļoti svarīgi izprast sabiedrības viedokli, kas pausts aktīvā divvirzienu dialogā.

Kādas mācības esam guvuši?

IPMP cikla pēdējie soļi ietver panākumu un neveiksmju izskatīšanu un ieinteresēto pušu un sabiedrības informēšanu par šiem rezultātiem. Šajā izskatīšanas procesā jāraugās arī nākotnē un jāapsver jauni uzdevumi un risinājumi. Ideālā gadījumā lēmumu pieņēmēji aktīvi cenšas saprast, kas ir izdevies (un kas nē), lai gūto pieredzi ņemtu vērā nākamajā IPMP atjaunināšanā.

IPMP cikls noslēdzas ar atskaites punktu: pasākumu īstenošana ir izvērtēta.

4. Kā sākt Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrādi?

Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna izstrādes un īstenošanas procesā piedalās daudzas ieinteresētās puses no dažādām plānošanas iestādes struktūrām, dažādām politikas jomām un citām sfērām. Plānā tiek visaptveroši aplūkoti transporta sistēma, tas darbojas starpnozaru līmenī un ierosina pārmaiņu procesu, kas ved uz integrētāku plānošanu. Tādēļ sekmīgs IPMP process sākas ar svarīgāko ieinteresēto pušu atbalsta iegūšanu.

Pieņemiet skaidru lēmumu izstrādāt IPMP

IPMP izstrāde būtu jāsāk ar lēmumu uzlabot esošo situāciju mobilitātes jomā un ar pilnīgu pārliecību, ka ir vajadzīgas izmaiņas, lai panāktu lielāku ilgtspēju. Jau no paša sākuma vajadzētu būt skaidram, ka pilsētu transports nav pašmērķis, bet palīdz sasniegt augstākus mērķus, piemēram, uzlabot dzīves kvalitāti un labklājību. Lēmums sagatavot IPMP vienmēr nozīmē apņemšanos sasniegt šādus vispārējos mērķus:

- uzlabot vides pieejamību visiem, neatkarīgi no ienākumiem un sociālā statusa;
- uzlabot dzīves kvalitāti un pilsētvides pievilcīgumu;
- uzlabot ceļu satiksmes drošību un sabiedrības veselību;
- dot ieguldījumu klimata mērķu sasniegšanā, samazinot gaisa piesārņojumu un trokšņa piesārņojumu, siltumnīcefekta gāzu emisijas un energoapatēriju; un
- palielināt ekonomisko dzīvotspēju, sociālo taisnīgumu un vides kvalitāti.

Panāciet politisku apņemšanos

Atkarībā no valsts un vietējā konteksta stimuls IPMP izstrādei var būt juridisks pienākums valsts līmenī, oficiāls lēmums, ko pieņēmusi vietēja politiska struktūra (piemēram, vietējā dome), vai vietējās administrācijas apņemšanās. Jebkurā gadījumā ir vajadzīga reāla apņemšanās, lai plāns būtu patiešām ilgtspējīgs un efektīvs. Ja nav politiska līdera vietējā līmenī, var būt grūti pārliecināt citus politiķus kļūt par plāna atbalstītājiem. Lai to izdarītu, ir vajadzīgi pārliecinoši argumenti, ko izklāsta kāds, kuru lēmumu pieņemēji respektē.

Atrodiet IPMP satvaru

Kāds projekts vai pasākums pats par sevi arī var būt sākums IPMP procesam. Kad tiek pieņemts lēmums par lielu infrastruktūras projektu (piemēram, jaunu tramvaja līniju) vai apjomīgu pilsētas inovāciju (piemēram, mazemisiju zonu), var rasties nepieciešamība šo pasākumu integrēt plašākā plānošanas satvarā. IPMP var piedāvāt integrētu pieeju liela projekta ar papildinošiem pasākumiem, ilgtermiņa mērķrādītājiem un līdzdalīgu pieeju. Īpaši lieliem un inovatīviem projektiem ar lielu ietekmi IPMP piedāvā visaptverošas līdzdalības stratēģijas, kas vajadzīgas, lai iegūtu sabiedrības atbalstu pasākumiem. Infrastruktūras projekts, kas ietekmē visu reģionu, var pat pamudināt sākt IPMP procesu funkcionālās pilsētas teritorijas līmenī kopā ar kaimiņu pašvaldībām.

Argumentācijā uzsveriet jūsu pilsētas pašreizējās problēmas un uzlabojumus, ko varētu nest IPMP

Noderīga pieeja ir parādīt, ar kādām grūtībām un problēmām pilsēta saskarsies, ja nekas nemainīsies, uzsvert Ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāna sniegtos ieguvumus un izcelt faktu, ka vēlētāji atzinīgi novērtēs labus rezultātus. Lai pierādītu steidzamības nepieciešamību, efektīva pieeja var būt arī negatīvo seku simulēšana, parādot, kas notiks ja situācija attīstīsies tāpat kā līdz šim (piemēram, parādot gaidāmos satiksmes sastrēgumus un to rezultātā paredzamos ekonomiskos zaudējumus, vai tādus rādītājus kā ceļu satiksmes negadījumus bojā gājušo skaits, vai gaisa piesārņojuma dēļ zaudētie dzīves gadi), un ar uzskates materiāliem un skaitļiem iepazīstināt arī politiķus. Pašreizējās straujās izmaiņas, ko veicina digitālās tehnoloģijas, liecina, ka nepieciešams steidzami izstrādāt saskaņotu stratēģisku pieeju turpmākai ilgtspējīgai mobilitātei. Informējot par ieguvumiem, bieži vien ir noderīgi atsaukties uz pašreizējiem augstas prioritātes jautājumiem jūsu pilsētā, piemēram, gaisa kvalitāti, satiksmi, ceļu satiksmes drošību, mājokļu pieejamību vai ekonomikas izaugsmi, paskaidrojot, kā IPMP var palīdzēt tos risināt.

Apsveriet neliela mēroga pasākumus, kas dod ātrus un pozitīvus rezultātus

Politisko apņemšanos var būt grūti panākt, jo visi IPMP sniegtie ieguvumi kļūst redzami tikai pēc laikposma, kas ir ilgāks par vēlēšanu ciklu. Var būt lietderīgi IPMP iekļaut mazāka mēroga pasākumus, kas var gūt plašu ievērību. Tie var nodrošināt sabiedrības atbalstu īstermiņā un pamudināt pieņemt sākotnējo lēmumu par labu IPMP izstrādei. Piemēram, publiskās ārtelpas īslaicīga pārveidošana ar "viegliem un lētiem" risinājumiem var palīdzēt cilvēkiem vizualizēt iespējamās pozitīvas pārmaiņas (šādi risinājumi var būt, piemēram, ielas telpas pārdale, pagaidu veloceļš, kas nodalīts ar

apstādījumiem kastēs, vai noteiktu ielas autostāvvietu daļu labiekārtošana cilvēku vajadzībām (parkletu izveide)).

Iedvesmojieties no citām pilsētām

Daudzas pilsētas Eiropā (un citur pasaulē) ir bijušas šī pirmā lēmuma priekšā. Daudzas no tām pieņēma lēmumu izstrādāt savu pirmo IPMP. Atsauksšanās uz šādām pilsētām, kas veiksmīgi īstenojušas ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plānošanu, var kalpot kā labs arguments. Eiropas pilsētu tīkls nodrošina ļoti labu bāzi, kas ļauj mācīties un iedvesmoties no citu pilsētu stāstiem, to panākumiem un neveiksmēm.

Vispirms veiciet dažus vienkāršus soļus

Ja ir pieņemts lēmums sagatavot IPMP, var rasties sajūta, ka priekšā ir milzīgs darbs. Šī ceļa sākumā var īpaši palīdzēt skatījums uz šo darba apjomu pa posmiem, kas sadalīti nelielos soļos un ved uz sasniegtajiem mērķiem. IPMP cikla formāts ietver četrus lielus posmus, kā arī soļus un atskaites punktus, kas būs jūsu atbalsts šajā ceļā. Sekmīgam procesa iesākumam var noderēt šādas idejas:

Izveidojiet saiknes un sadarbību savā funkcionālajā pilsētas teritorijā

- Organizējiet plānošanas darbsemināru, kurā piedalās transporta plānotāji no apkārtējām pašvaldībām. Iespējams, ne visas pašvaldības būs ieinteresētas, tomēr, ja sāksiet ar tām, kuras izrāda interesi, pārējās varētu pievienoties vēlāk.
- Identificējiet kopējās problēmas, kuru risināšanā jāsadarbojas (piemēram, sastrēgumi uz svārstīgas ceļiem), un sanāciet kopā, lai rastu risinājumus, kas nes labumu visām pašvaldībām (piemēram, labāki vilciena vai autobusa maršruti savienojumi svārstmigrantiem, stāvparku (Park & Ride) iespējas vai ātrgaitas veloceļi). Bieži ir vieglāk izveidot sadarbību, pievēršoties konkrētam projektam, nevis veidojot abstraktus plānus.

Sāciet sarunu par rezultatīvu sadarbību starp iestādēm

- Sāciet mobilitātes plānošanas procesos iesaistīt kolēģus no citām saistītām jomām (piemēram, telpiskās plānošanas, vides, ekonomikas, tūrisma, sociālo pakalpojumu vai veselības aizsardzības jomām). Stratēģiskiem plāniem vēlama piesaistīt starpdisciplināras koordinācijas grupas, kurās ir pārstāvētas atbilstošākās struktūras. Uz ieinteresēto pušu sanāksmēm uzaiciniet arī saistīto jomu pārstāvjus (piemēram, vides NVO, uzņēmējdarbības asociācijas, veselības ekspertus, policiju, jauniešu padomes un skolu pārstāvjus).
- Apziniet starpnozaru problēmas. Bieži ir vieglāk izveidot sadarbību, pievēršoties konkrētam projektam, kas nes kopīgus ieguvumus (piemēram, skolēniem adresētai kampaņai par ieešanu kājām, ko kopīgi plāno policija, izglītības un mobilitātes struktūras), nevis veidojot abstraktus plānus.
- Organizējiet sanāksmi ar kolēģiem no citām struktūrām un tajā apspriediet kopīgas rīcības sniegtos ieguvumus. Ja šādā sanāksmē var piedalīties eksperts no pilsētas, kura jau ir izstrādājusi IPMP, tas daudzus gadījumos var palīdzēt pārliecināt klātesošos. Tas ir īpaši lietderīgi, ja eksperts pārstāv pilsētu, kura cilvēku uztverē ir līdzīga jūsu pilsētai.

Piesaistiet iedzīvotājus un ieinteresētās puses

- Apziniet attiecīgas ieinteresētās puses. Svarīgi iesaistīt gan plašu sabiedrību, gan tādu pārstāvju grupu, kas samērīgi pārstāv dažādas iestādes, piemēram, politiskās partijas, iedzīvotāju un kopienu grupas, uzņēmējdarbības organizācijas, transporta operatorus utt.
- Apziniet iedzīvotāju un ieinteresēto pušu grupas un iesaistiet tās jau agrīnā procesa posmā. Aktīvi informējiet par lēmumu izstrādāt IPMP, bet arī dodiet šīm grupām iespēju iesaistīties diskusijā. Ir ļoti svarīgi ieklausīties un savākt iedzīvotāju idejas un redzējumus, it īpaši mazāk tehniskajos plānošanas posmos, kuros procesi ir atvērtāki un elastīgāki.
- Organizējiet interaktīva formāta IPMP ievada sanāksmi ar ieinteresētajām pusēm un iedzīvotājiem. Tas var būt, piemēram, darbseminārs, publiska diskusija vai apspriedes nelielās grupās pēc "world café" metodes.
- Sāciet meklēt veidus, kā radoši iesaistīt iedzīvotājus. Jūs varat izmantot tradicionālus formātus, piemēram, rakstus preses izdevumos, paziņojumus radio vai tīmekļa vietnēs, publiskās vietās izvietotus plakātus vai mājsaimniecībām izsūtāmas vēstules, kā arī jaunākus formātus, piemēram, sociālos medijus, īsus videoiztešus, informācijas centrus vai speciālas (interaktīvas) tīmekļa vietnes.

Apsveriet neliela mēroga pasākumus, kas dod ātrus un pozitīvus rezultātus

- Kopā ar iedzīvotājiem un ieinteresētajām pusēm varat sākt veidot kopīgu vīziju. Vīzijas veidošanas pasākumi, piemēram, nākotnes meklējumu darbsemināri, var palīdzēt panākt vienotu izpratni par to, kādai būtu jābūtu pilsētai nākotnē un kādas pārmaiņas ir nepieciešamas, lai to sasniegtu.

www.eltis.org